

Roosdaal

Toscane in de regen

28 maart 2009

Vermits er een *Pajottenland* is, moeten er ook Pajotten zijn. Het probleem is een beetje dat niemand weet waar ze vandaan komen. Die namen dan. Wel is bekend wie er de „uitvinder“ van was. Dat schijnt een zekere F. J. De Gronckel geweest te zijn. Die brave man heeft ooit een boekje uitgegeven waarin die beide benamingen voor het eerst opduiken. Er bestaat echter geen enkel historisch document waarin, voordat het boekje verscheen, ook maar één van deze benamingen gebruikt werd. Ideaal, want zo kan ongeveer iedereen er zijn of haar eigen uitleg aan geven. *Gefundenes Fressen* voor de eerste de beste amateur-historicus, etymoloog of student die om een onderwerp voor een proefschrift verlegen zit. De verklaringen zijn dan ook legio. Een tijdgenoot van De Gronckel, Alphonse Wauters, beweert dat „Payottenland“ een bijnaam is die gebruikt werd in universitaire kringen waarbij „payote“ tegenover „pays“ staat. Ongeveer zoals „patriote“ (vaderlander) staat tegenover „patrie“ (vaderland). Daar heeft die geleerde man beslist lang moeten over studeren. Volgens Arthur Cosyn dan is „t Payottenland le pays des pays ou des camarades“ (het land van de streekgenoten of van de kameraden). Daarbij in aanmerking genomen dat de eerbiedwaardige Larousse weet te melden dat het woord „pays“ een gemeenzame uitdrukking is voor „streekgenoot“. De taalkundige professor Carnoy beweert in de Dictionaire Wallon dat een „pagnotte“ een lemen muur is verstevigd met stokken en stro. Zo zou het Payottenland le Pays des Payottes of het land van de lemen muren zijn. En zo kunnen we nog even doorgaan. De mooiste uitleg, die vermoedelijk ook nog het dichtst tegen de waarheid aanligt is echter de volgende.

Dit is Vlaanderen, hier spot men

De spotnaam van de Aalstenaars is „*Ajuinen*“. Dat is niet doordat er veel van die groente geteeld wordt in de streek van Aalst. Of dat de inwoners van die stad bijzonder verzot zijn op die veldvrucht. Ze zijn ze in Aalst aan hun bijnaam gekomen door de eigenaardige uitspraak van een bevestigend antwoord op, bijvoorbeeld, de vraag: „Is hij daar?“ In het Aalsters klinkt dat dan als: „*Haa join*“ (Ha ja hij, welja). Dat klinkt bijna hetzelfde als de manier waarop ze zelf een ui aanroepen, namelijk als „ajoin“ (ajuin). Voor een buitenstaander, die per definitie ook de gever van bijnamen is, dus de gedroomde gelegenheid om die van Aalst maar Ajuinen te noemen. Nu is het best mogelijk dat zich in het Pajottenland iets dergelijks heeft voorgedaan want „pajot“ zou net zo goed een onomatopée (klanknabootsing) kunnen zijn. Wanneer iemand in de streek „maar ja“ zegt in het dialect dan dan klinkt dat ongeveer als „*baah joit*“. Voor iemand wiens spraakorgaan niet is ingesteld op tongue twisters van de plaatselijke dialecten is het van daar maar een kleine stap meer naar „pajot“, nietwaar?

Eigen lof

Wanneer het er om gaat hun streek een kwalificatie toe te kennen hebben de Pajotten weinig last van valse bescheidenheid. Ze vinden namelijk dat, indien Brugge zich de titel „*Het Venetië van het Noorden*“ mag aanmeten, hun eigen streek gerust mag aangeduid worden als „*het Toscane van de Lage Landen*“. Lachen is toegestaan. Een feit is dat de streek over het algemeen niet geïndustrialiseerd is en naar het schijnt is er ook geen sprake van massatoerisme. Je kan er eindeloos fietsen en wandelen. De geuze komt er vandaan. Dat bier is zeer eigen aan de streek want het schijnt dat er aan de bereiding een bacterie te pas komt die enkel daar is te vinden. Of je dat soort bier met zijn typische zure smaak ook graag lust... Iemand heeft er ooit eens van gezegd dat het smaakt als bier dat al eens ge-



Een kijkje op een stukje Pajottenland

dronken is. Maar dat was dan ook een Fransman, indien ik me niet vergis. Het is ook de streek die indertijd door Breughel uitgebreid is gekonterfeit. De streek is heuvelachtig en het hoogste punt ligt op ongeveer 112 meter boven de zeespiegel. Elke bult in het landschap krijgt natuurlijk de naam „berg“. Zo zijn daar de Leberg, de Kongoberg, de Suikerenberg, de IJsberg, de Snikberg, de Tuitenberg, de Zwijnenberg en zelfs een Putberg. De Kongoberg kreeg zijn naam doordat er veel mijnwerkers woonden en die zagen, wanneer ze van hun werk thuis kwamen, zo zwart dat ze voor Congolezen werden verweten. Roosdaal, waar de wandeling begon, ligt in het Pajottenland. Dat had je misschien al kunnen raden. Die fusiegemeente op haar beurt ligt pal westelijk van Brussel. Even een misverstand uit de weg ruimen voordat het ontstaat: Roosdaal is niet Roosendaal. Dat laatste ligt in Brabant. Het eerste ook. Dit even voor alle duidelijkheid. Alleen ligt Roosendaal in Noord-Brabant en is dus onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden. Om nu te gaan zeggen, ter wille van het onderscheid, dat Roosdaal in Zuid-Brabant ligt dat is echter een beetje voorbarig. Het ligt namelijk in West-Brabant. Vroeger niet, toen lag het gewoon in Brabant. Maar onze politici, alom bekend om hun scherpe blik en hun hang naar simpele oplossingen voor ingewikkelde problemen (het kan ook omgekeerd zijn), waren jaloers op het feit dat Nederland 10 provincies telde en België slechts negen. Dus hebben ze Brabant in twee gedeeld. Het ene werd Vlaams Brabant, het andere Waals Brabant. En verdorie, onderwijl hadden die Nederlanders daar toch wel een stuk Zuiderzee droog gelegd zeker! Hadden ze daar opeens elf provincies. Over oneerlijke concurrentie gesproken. Misschien dat we de stadstaat Brussel... Nu goed, om het bevattelijk samen te vatten: Roosdaal ligt in het westen van wat nu West-Brabant is maar wat ooit gewoon Brabant was, maar nu niet meer, want het is nu Vlaams-Brabant en dat ligt dan weer ver ten zuiden van Noord-Brabant. Duidelijk zo? Goed, nog enkele jaren oefenen en je bent klaar voor een meer frequente blootstelling aan de kronkelingen van de Belgische politieke actualiteit zonder dat het blijvende schade aanricht.

De aanloop

Het was 's nachts beginnen regenen en dat deed het nog toen ik vroeg van huis wegreed. Soms met weinig overtuiging maar toch bijna zonder ophouden. Niet mijn favoriete weer maar daar is nu eenmaal niets aan te veranderen. Bovendien was het fris en er stond een stevige wind. Op die manier was er van de prachtige lentetooi van het Pajottenland, die ons door de organisatoren was beloofd, niet veel te zien. De start was in een zaal bij een grote school. De zaal heette „*De Kluis*“ en misschien is het dat ooit wel geweest. Het was een nogal spartaans ingerichte accommodatie met enigszins afgeleefd meubilair die echter wel berekend was op een grote belangstelling van het wandelvolk. Ik neem aan dat die er nog gekomen is in de loop van de dag maar toen ik er arriveerde was het er nog vrij stil. Allicht omdat ik er zo vroeg was. Inschrijven was evenwel reeds mogelijk want het geldkistje was reeds bemand door een dame en paraat voor het ontvangen van onze milde bijdrage ad 1,10 Euro.

De natuur

De streek is heuvelachtig met mooie vergezichten. Meestal vrij korte hellingen die echter behoorlijk nijdig kunnen zijn. Heel dikwijls zijn de weiden afgeboord met meidoornhagen waarvan sommige al behoorlijk oud moeten zijn. Te zien aan de dikke, knoestige stammen in elk geval. Er staan ook volop oude, knobbelige bomen die zo lelijk zijn dat ze eigenlijk weer een eigen schoonheid bezitten. Vervormd en gekromd als jichtige trollen als ze zijn. De diverse gemeenten die op onze weg lagen hadden niet al te veel bezienswaardigheden te bieden en wat er was dat hebben we voor een gedeelte ook te zien gekregen. Vrij snel na de start liep het traject door een stuk bos. Het smalle pad met een paar bruggetjes over snel vlietend, zeer ondiep water was niet altijd gemakkelijk te bewandelen want glibberig en slijkerig. Overal in het bos was een dicht tapijt te zien van bosanemonen die echter nog niet in bloei stonden. Dat zal nog een paar weken duren voor het zover is. Maar dan moet het wel een prachtig gezicht zijn. De enige bloempjes die er nu te zien waren bleken sneeuwkllokjes te zijn.

De grot

Op de top van een heuvel, helemaal alleen aan de Grotstraat, ligt *de grot van Poelk*. Dat is al op het grondgebied van Pamel. De legende wil dat een man in een droom de opdracht kreeg een grot te bouwen om zijn grootvader te herdenken. Toen hij daar niet direct gevolg aan gaf begon hij ook overdag de stem van zijn grootvader te horen. Waarschijnlijk om van



De grot van Poelk

het gezanik af te zijn is toen de grot van *Poelk* gebouwd. Met stenen uit een naburige weide die afkomstig schijnen te zijn van wat ooit een kasteel was. De man heeft er zich

niet met een Jantje van Leiden vanaf gemaakt en het is een nogal uitgebreid bouwsel geworden waar de natuur onderwijl een patina van begroeiing en ouderdom heeft over gelegd. De legende meldt niet of de spokende grootvader er tevreden mee was. Waarschijnlijk zijn er wel enkele mirakelen gebeurd nadat de grot de gelovigen in voldoende aantallen had aangetrokken. Dat hoort tenminste toch zo te zijn.

De kapitein van mijn jeugd



De Herboommolen in Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek

Van ver was hij al te zien: een windmolen. Niet een van die vliegtuigonderdelen maar het echte werk, geïnspireerd op wat hier ooit in Vlaanderen was uitgevonden. Het was al een tijdje geleden dat er nog een vertegenwoordiger van deze oude, eerbiedwaardige technologie op mijn weg lag. Hoog boven de *kouters* (akkers) stond daar een donkere *staakmolen* het landschap te overzien en, naarmate je er dichterbij kwam, ook de domineren. Het betreft hier een molen met een bewogen geschiedenis waar, onrechtstreeks, ook nog wat jeugdherinneringen aan vastzitten. Op deze plaats moet al in 1391 een windmolen hebben gestaan. Die is nog eens vernieuwd in 1727 en zeer recent ook nog eens in 2002. Al meer dan 600 jaar is de officiële naam van dit landmark „*De Herboommolen*“. De laatste eeuw zijn er echter nog twee bijnamen bij gekomen: *De Tragische Molen* en *De Zepposmolen*. Aan de eerste naamgeving liggen inderdaad een paar tragische gebeurtenissen ten grondslag. In 1745 werd in die molen de molenaar Peter van Lierde vermoord door de bende van Jan De Lichte. Die laatsten waren berucht en gevreesd en later werden hun euvelheden min of meer opgeleukt en verschoond en in

boekvorm en als zang- en dansspel opgevoerd. In 1917 vond er in dezelfde molen nog eens een roofmoord plaats met twee slachtoffers: de molenaarsvrouw en een knecht. Daarna werd er gesproken over de „*Tragische Molen*“. In een veel recenter verleden kreeg deze molen nog een derde naam toebedeeld: de Zepposmolen. Halfweg de zestiger jaren van vorige eeuw werd hier een groot deel van de opnames van het jeugdfeuilleton Kapitein Zeppos gemaakt. De (toen) BRT had terecht een goede internationale reputatie wat betreft jeugdfeuilletons. Niet weinig Vlaamse acteurs hebben een deel van hun populariteit te danken aan de rol die ze in dergelijke reeksen gespeeld hebben. Van Kapitein Zeppos bestonden enkele boeken, geschreven door Lode de Groof, die tamelijk goed in de smaak van de toenmalige jeugd gevallen waren toen de Belgische Radio- en Televisie-omroep besloot om er een televisiereeks van te maken. Bij de intro klonk het kenwijsje „*Living it Up*“ van Bert Kaempfert en kwam deze molen en de bijhorende hoeve in beeld. Het was het hoofdkwartier van waaruit Zeppos allerlei kwaad bestreed. In totaal zijn er zo drie reeksen van Zeppos gemaakt met Senne Roufaer in de hoofdrol. Vanaf de tweede reeks was hij ook nog eens de regisseur ervan. Nadat de molen in 2001 helemaal ontmanteld en weer opgebouwd werd is hij nu weer volledig maalvaardig. Het moet een prachtig gezicht zijn wanneer die rode wieken statig door de lucht gaan zwieren. Ik had hem graag gefotografeerd

tegen een blauwe hemel met wat indrukwekkende witte wolken erin maar dat zal voor een andere keer zijn. De lucht was grijs en het licht contrastloos. Bij de molen is nu een museum dat, behalve aan de geschiedenis van de molen zelf, ook herinnert aan de episode als „Zepposmolen“.

Dik maar niet in orde

Vlakbij de eerste rust- en controlepost in Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek trof ik op de stoep voor een goedbeklante bakkerij een schoolbord met een verwijzing naar de „Dikke van Pamel“. Gezien de omstandigheden ligt het uiteraard voor de hand te denken dat het gaat om een streekgebonden culinaire specialiteit doch er blijkt meer aan de hand te zijn. De Dikke van Pamel is ooit een mens geweest en nu is het een standbeeld dichtbij de Dender. De wandeling leidde ons niet aan dit monument voorbij maar de Dikke is een legende hier in de streek. Hij werd in 1848 in de registers van de burgerlijke stand ingeschreven als Victor De Klerck. Hoewel... daarover bestaat enige twijfel want verschillende bronnen schrijven zijn naam op minstens vier verschillende manieren. Hoe dan ook de Dikke werd dik.

Vanaf zijn vierde levensjaar begonnen zijn gewicht en omvang schrikbarend toe te nemen. Zo erg zelfs dat hij, toen hij acht jaar oud was, niet meer in een normale schoolbank paste. Op zijn elfde zou hij al 112 kilo gewogen hebben! Toen hij ongeveer negentien jaar oud was moest hij zich aanmelden in Brussel om het oordeel van de „loting“ te ondergaan. Per lottrekking werd toen bepaald wie legerdienst moest doen. Rijken kochten zich vrij, het gewone volk draaide ervoor op. Het is niet duidelijk hoe Victor ooit in Brussel is geraakt want hij was onderwijl zo dik dat hij niet meer door de deur van een treincoupé kon. Wel is bekend dat hij werd afgekeurd. Intussen was „De Dikke van Pamel“ of „Le Gras de Pamel“ weid en zijd bekend en kwam men van overal om hem aan te gapen. Iets waar Victor begrijpelijkerwijs niet mee opgezet was. Tot werken was hij niet meer in staat en hij vertoonde zich niet meer in het publiek tenzij om op zondag naar de mis te gaan. Het schijnt dat het volk dan rijen dik stond om hem te zien te krijgen. Het is niet vast komen te staan hoeveel Victor De Klerck ooit gewogen heeft want hij weigerde pertinent zich te laten wegen of meten. Zelfs niet na zijn dood in 1885. Er zijn dan ook allerlei speculaties daaromtrent die uiteenlopen van 252 kilogram tot eventjes 360 kilo. Hij schijnt ook erg lang te zijn geweest: tussen 1,93 en ruim twee meter. In 2001 kreeg hij zijn standbeeld. En zijn taart, blijkbaar.



Lekker modderbadje! Goed voor de huid.

Neuf, neuf, neuf

Wat niet als bezienswaardigheid te boek staat maar waar ik onderweg toch aan voorbij kwam waren... twee varkens. Die beesten van een mij onbekend ras zaten in een kleine omheinde ruimte met dertig centimeter water en modder. Of ze zich daar goed bij voelden

hebben ze me niet gezegd maar ik heb ook geen protesten gehoord. Je vraagt je af of die dieren geen last krijgen van allerlei kwalen. Vermoedelijk zijn ze al tot gerookte ham en andere vleesproducten getransformeerd voordat zoiets zich kan voordoen. Voorlopig was de aanblik van de leveranciers van deze etenswaar echter allesbehalve appetijtelijk. Je begint een beetje begrip te krijgen voor de religies die het varken als „onrein“ beschouwen. Meer illustratie dan deze twee was er inderdaad niet nodig. Toen ik ze aan het fotograferen was, kreeg eentje dat snel in de gaten. Die dacht wellicht dat ik wat eetbaars te bieden had voordat hij zelf tot die staat moest verkeren en hij kwam met een verrassende snelheid aangesopt. Zijn foto is onscherp want ik was niet gecharmeerd van een kennismaking van



Zoek de regenboog!

minder dan een meter afstand en ik heb me snel uit de voeten gemaakt. Wat hij (zij?) met wat verontwaardigd gesnuif heeft becommentarieerd.

Tijdens mijn 23 kilometer trektocht regende het zo nu en dan. Op een bepaald moment liet zich zowaar de zon eventjes zien en boven de heuvels van het Pajottenland spande zich een regenboog. Een beetje flets nog, maar kom: de lente moet nog even oefenen.



Bij het vertrek- en eindpunt. Toen scheen alweer de zon!